

§ 163

Dnr KS 2022/00165-5.1.1

Beslut - Motion från (M) om visselblåsarfunktion för att stoppa osund konkurrens

Beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

Motionen föranleder ingen ytterligare åtgärd.

Reservation

Elisabeth Unell (M), Eleonore Lundkvist (M) och Anna Nordin (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för Elisabeth Unells (M) förslag.

Ärendebeskrivning

Elisabeth Unell (M) och Eleonore Lundkvist (M) har i en motion med rubriken Motion från (M) om visselblåsarfunktion för att stoppa osund konkurrens föreslagit att kommunfullmäktige ska besluta att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en visselblåsarfunktion i Västerås för företag som upplever osund konkurrens från kommunen.

Kommunfullmäktige har den 14 februari 2022 remitterat motionen till kommunstyrelsen för beredning.

I likhet med kommunstyrelsens underlag för beslut anser Västerås-majoriteten att det finns omfattande möjligheter för företag att på olika sätt klaga eller anmäla om kommunen skulle ägna sig åt osund konkurrens. Exempelvis har Västerås stad en visselblåsartjänst som även kan användas av företagare.

Västerås-majoriteten har till kommunstyrelsen lämnat följande förslag till beslut:

Förslag till kommunfullmäktige:

Motionen föranleder ingen ytterligare åtgärd.

Yrkanden

Elisabeth Unell (M) yrkar bifall till motionen.

Amanda Grönlund (KD) yrkar bifall till Västerås-majoritetens förslag.

Proposition

Ordföranden finner att det finns två förslag till beslut. Bifall till motionen från Elisabeth Unell (M) och bifall till Västerås-majoritetens förslag, från Amanda Grönlund (KD). Ordföranden föreslår en propositionsordning där de två förslagen ställs mot varandra. Kommunstyrelsen godkänner förslagen propositionsordning varvid den genomförs. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med Västerås-majoritetens förslag.

Svar på motion från (M) om visseblåsarfunktion för att stoppa osund konkurrens

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

Motionen föranleder ingen ytterligare åtgärd.

Ärendebeskrivning

Elisabeth Unell (M) och Eleonore Lundkvist (M)) har i en motion med rubriken *Motion från (M) om visseblåsarfunktion för att stoppa osund konkurrens* föreslagit att kommunfullmäktige ska besluta att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en visseblåsarfunktion i Västerås för företag som upplever osund konkurrens från kommunen.

Kommunfullmäktige har den 14 februari 2022 remitterat motionen till kommunstyrelsen för beredning.

I likhet med kommunstyrelsens underlag för beslut anser Västeråsmajoriteten att det finns omfattande möjligheter för företag att på olika sätt klaga eller anmäla om kommunen skulle ägna sig åt osund konkurrens. Exempelvis har Västerås stad en visseblåsarfunktion som även kan användas av företagare.

Kommunstyrelsen
Alexandra Eriksson
Epost: alexandra2.eriksson@vasteras.se

Kopia till
Klicka eller tryck här för att ange text.

Underlag för beslut om Motion från (M) om visseblåsarfunktion för att stoppa osund konkurrens

Ärendebeskrivning

Elisabeth Unell (M) och Eleonore Lundkvist (M)) har i en motion med rubriken Motion från (M) om visseblåsarfunktion för att stoppa osund konkurrens föreslagit att kommunfullmäktige ska besluta att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en visseblåsarfunktion i Västerås för företag som upplever osund konkurrens från kommunen.

Kommunfullmäktige har den 14 februari 2022 remitterat motionen till kommunstyrelsen för beredning.

Juridiskt faktaunderlag och bedömning

Det finns idag flera möjligheter för företag att klaga på osund konkurrens av kommunen, bl.a. genom regelverken i kommunallagen, konkurrenslagen och lagen om offentlig upphandling. Det finns också i lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden reglerat att bl.a. egenföretagare i vissa situationer ska kunna rapportera till en visseblåsarfunktion i kommunen. En visseblåsarfunktion finns redan på kommunens hemsida och intranät till ett externt företag dit det även går att ringa och skriva brev. Vidare finns rapporteringsmöjlighet till vissa statliga myndigheter. Det finns möjlighet att enligt dels angivna regelverk att klaga på osund konkurrens från kommunen, dels använda befintlig visseblåsarfunktion eller statliga myndigheter. Tillämpliga författningsbestämmelser

Kommunallag (2017:725)

I kommunallagen finns regler kring kommuners verksamhet och en allmän rätt att klaga på kommunala beslut (laglighetsprövning) som gäller om beslutet inte kan överklagas som s.k. förvaltningsbesvär.

Kommuner och regioner får endast driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna. Den typ av näringsverksamhet som kommuner får ägna sig åt benämns vanligen ”sedvanlig kommunal affärsverksamhet”. Som exempel kan nämnas el- och gasverk, renhållningsverk, va-verk, företag för kollektivtrafik m.m. Möjligheten för en kommun att agera på den öppna och konkurrensutsatta marknaden är mycket begränsad.

Kommuner och regioner får genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller regionen men individuellt inriktat stöd till

enskilda näringsidkare är otillåtet och får lämnas endast om det finns synnerliga skäl för det. Bestämmelsen medger att kommunen t.ex. tillhandahåller mark eller teknisk service åt företag.

Av praxis framgår att synen är sträng avseende vad som är synnerliga skäl för att få lämna individuellt stöd till ett enskilt företag (RÅ 1989 not 78, RÅ 2010 ref. 100 och RÅ 2010 ref. 119). Endast i undantagsfall finns det möjlighet för kommunalt stöd som annars är otillåtet. I glesbygdsområden kan en kommun ha rätt att ekonomiskt stödja företag som tillhandahåller t.ex. livsmedel eller drivmedel, om stödet är nödvändigt för viss minimistandard åt medborgarna. (RÅ 79 Ab 14).

Konkurrenslag (2009:579)

I konkurrenslagen finns bl.a. bestämmelser om åtgärder om en kommun snedvrider konkurrensen. En kommun (eller en juridisk person som kommunen har dominerande inflytande över) kan förbjudas att driva viss säljverksamhet om den snedvrider eller hämmar effektiv konkurrens (3 kap. 27 och 28 §§). Ett sådant förbud kan gälla omedelbart. Konkurrensverket eller ett företag kan väcka en sådan talan hos Patent- och marknadsdomstolen och ett förbud kan förenas med vite.

Lag (2016:1145) om offentlig upphandling

Syftet med lagstiftningen är bl.a. att främja konkurrens. I lagen finns regler kring hur upphandling ska ske och åtgärder som kan vidtas mot t.ex. en kommun som bryter mot regelverket.

En leverantör kan hos förvaltningsrätten begära överprövning av en upphandling och om något fel begåtts kan rätten besluta att upphandlingen ska rättas eller göras om. En leverantör kan även begära överprövning av giltigheten av ett avtal mellan en kommun och en leverantör. En leverantör som lidit skada av felaktigheter i en upphandling har också rätt till skadestånd. Slutligen kan också Konkurrensverket ansöka hos förvaltningsrätten om utdömning av upphandlingsskadeavgift för vissa oriktigheter i upphandling.

Den s.k. visselblåsarlagstiftningen

Lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden har tillkommit för att personer som känner till oegentligheter i offentlig verksamhet (rapporterande person) under vissa förutsättningar ska kunna anmäla detta utan att drabbas av repressalier. En stor krets av personer omfattas av lagstiftningen, bl.a. arbetstagare, arbetssökande och praktikanter men även egenföretagare som söker eller utför uppdrag och personer som står till förfogande för att ingå eller ingår i ett företags förvaltnings- lednings- eller tillsynsorgan samt aktieägare som står till förfogande eller är verksamma i bolaget. Därutöver omfattas även verksamhetsutövare i privat verksamhet i form av fysisk eller juridisk person.

Lagstiftningen innebär som huvudregel att en rapporterande person inte får göras ansvarig för att ha åsidosatt tystnadsplikt, under förutsättning att personen vid rapporteringen hade skälig anledning att anta att rapporteringen av informationen var nödvändig för att avslöja det rapporterade missförhållandet. Den rapporterande personen eller den som bistår denne får

inte utsättas för hindrande åtgärder eller repressalier. Om överträdelser sker av detta kan det medföra rätt till skadestånd.

Verksamheter som har fler än 50 anställda är skyldiga att ha interna rapporteringskanaler som kan ta emot rapporter och ha kontakt med rapporterade personer, följa upp det som rapporteras, och lämna återkoppling om uppföljningen till rapporterade personer. De som hanterar detta ska vara oberoende och självständiga. De får dock vara anställda hos verksamhetsutövaren men det går även att anlita utomstående för att hantera detta.

Vissa statliga myndigheter är också skyldiga att ha externa rapporteringskanaler för att ta emot, följa upp och lämna återkoppling på rapporter om missförhållanden inom ansvarsområdet.

I bilaga till Förordning (2021:949) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden, anges de myndigheter som ska hantera dessa externa rapporteringskanaler och inom vilka områden.

Slutsats utifrån tillämplig författning

Ovan har framkommit att redan genom kommunallagen finns möjligheten att begära laglighetsprövning av t.ex. en kommuns beslut om att bedriva näringsverksamhet som kan komma att strida mot reglerna om detta.

Vidare kan kommuner efter ansökan från Konkurrensverket (eller företag som anser sig missgynnade) av Patent- och Marknadsdomstolen förbjudas att arbeta på ett visst sätt samt att bedriva en viss typ av säljverksamhet. Även i konkurrenslagen finns således möjlighet för ett företag som anser att kommunen bedriver osund konkurrens, att få detta prövat i Patent- och Marknadsdomstolen.

Om ett företag anser att kommunen i en upphandling agerat på ett sätt som försämrar konkurrensen finns i de upphandlingsrättsliga reglerna möjlighet till överprövning, ogiltigförklaring av avtal, upphandlingsskadeavgift och skadestånd.

Den s.k. visselblåsarlagen, Lag 2021:890 om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden, innehåller bestämmelser om skydd för personer som i ett arbetsrelaterat sammanhang har fått del av eller inhämtat information om missförhållanden och rapporterar den. Skyddet består av förbud att hindra eller försöka hindra rapportering och att på grund av rapportering vidta repressalier samt rätt till skadestånd vid överträdelse av förbuden.

Personkretsen som skyddas av lagstiftningen är vidsträckt och inte begränsad till arbetstagare. Där ingår t.ex. egenföretagare, personer i ett företags förvaltnings- lednings- eller tillsynsorgan och aktieägare som är verksamma i ett bolag.

Västerås stad omfattas av skyldigheten att tillhandahålla en s.k. intern visselblåsartjänst och en sådan finns tillgänglig på såväl intranätet som den externa hemsidan och hanteras inledningsvis av ett utomstående bolag. Möjlighet finns även att ringa eller skriva brev till detta bolag.

Vidare finns möjlighet även till extern rapportering till de myndigheter som är behöriga på respektive område.

Det finns alltså omfattande möjligheter för företag att på olika sätt klaga eller anmäla om en kommun ägnar sig åt osund konkurrens. Företagare m.fl. i ett bolag omfattas även av den s.k. visselblåsarlagstiftningen. Västerås stad har en visselblåsarlagstiftning som även kan användas av företagare. Det finns därför ur ett rent rättsligt perspektiv inte skäl till att införa ytterligare en visselblåsarlagstiftning för företagare.

Ekonomisk bedömning

Utifrån att befintlig visselblåsarlagstiftning även omfattar det som motioneras om bedöms förslaget inte medföra någon ekonomisk påverkan.

Hållbar utveckling

Perspektivet är inte relevant med anledning av ärendets karaktär och innehåll.

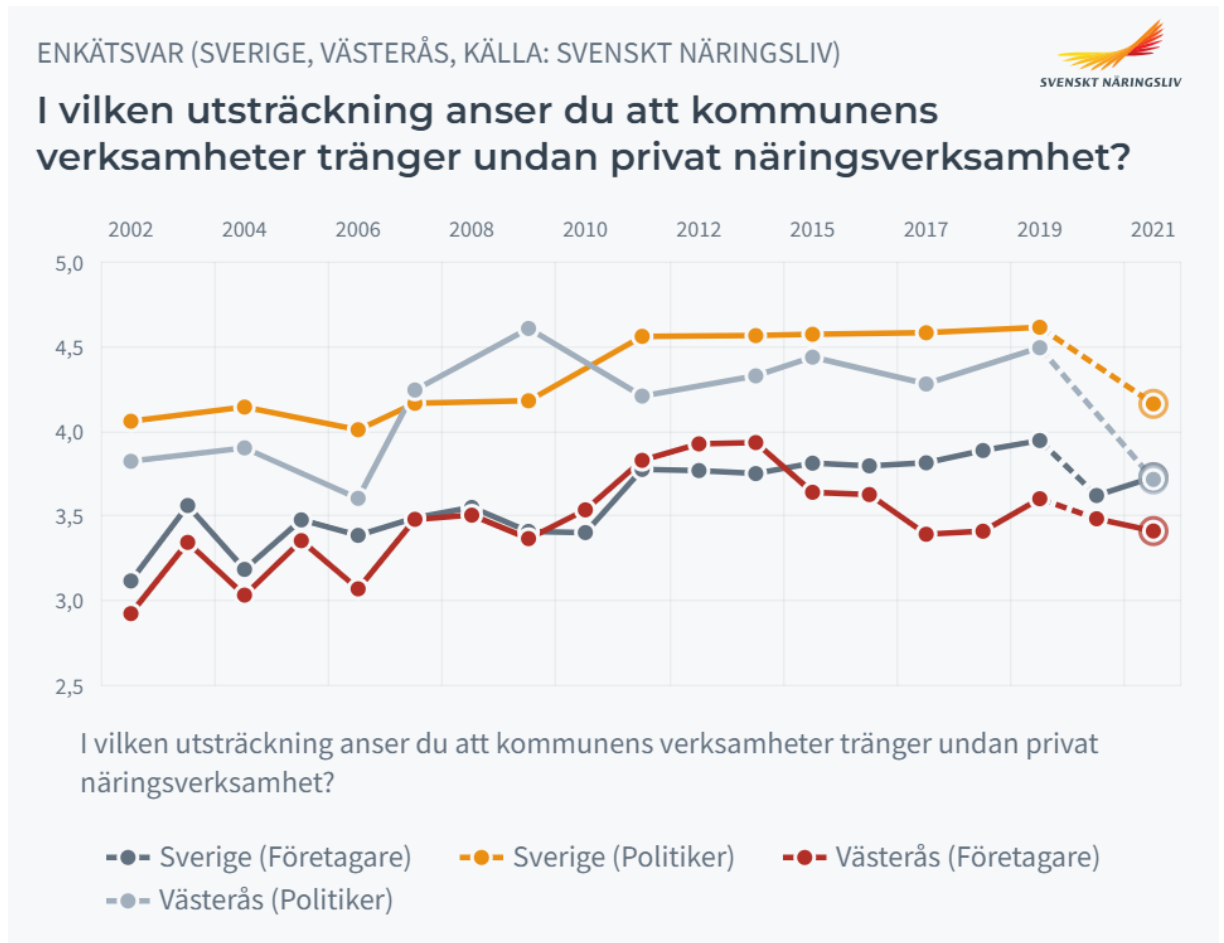
Helene Öhrling
Stadsdirektör

Pia Svennerholm Moberg
Administrativ chef

Motion om visselblåsarfunktion för att stoppa osund konkurrens

Vi vet att det förekommer osund konkurrens gentemot företag i Västerås. I Svenskt Näringslivs undersökning uppger företag att kommunens verksamhet tränger undan privat verksamhet. Företagen beskriver också att läget är sämre i Västerås än i Sverige som genomsnitt.

Det är upplevelser som måste tas på allvar och vi måste veta inom vilka områden och på vilket sätt det förekommer. Många är dock oroliga för att kontakta kommunen när kommunen själv är inblandad.

Till exempel Sala kommun arbetar med att ta fram ett förslag på en visselblåsarfunktion där företag anonymt kan anmäla.

På motsvarande sätt bör Västerås stad ta fram en visselblåsarfunktion där företag kan anmäla anonymt när man upplever osund konkurrens. Då kan Västerås stad också vidta åtgärder. Förbättra förutsättningarna för företagande och näringslivsklimat i Västerås.

Med anledning av ovanstående föreslås kommunfullmäktige besluta:

Att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en visselblåsarfunktion i Västerås för företag som upplever osund konkurrens från kommunen.

Västerås 2022-02-02

Elisabeth Unell (M)

Eleonore Lundkvist (M)